

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ VA SUV XO`JALIGI
VAZIRLIGI
TOSHKENT IRRIGATSIYA VA MELIORATSIYA INSTITUTI
«Suv xo'jaligi iqtisodi» kafedrası**

**QISHLOQ XO`JALIGI IQTISODIYOTI
*fanidan***

**«QISHLOQ XO`JALIGIDA SERVIS TIZIMI, UNI RIVOJLANTIRISH
YO`LLARI» mavzusidagi**

MA`RUZASI

Ma'ruzachi: dotsent **G`.D. DUSMURATOV**

TOSHKENT – 2013

Mavzu:

QISHLOQ XO'JALIGIDA SERVIS TIZIMI, UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

- Reja:

- 1. Qishloq xo'jaligida servis tizimi, uning mohiyati, zarurligi va ahamiyati.
- 2. Qishloq xo'jaligida servisni ta'minlaydigan infratuzilma tizimi va uning tarkibi.
- 3. Tarmoqdagi infratuzilmani rivojlanishini va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi, ularni aniqlash tartibi.
- 4. Infratuzilma subyektlari ularning faoliyatini hozirgi holati.
- 5. Qishloq xo'jaligida infratuzilma subyektlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirish yo'llari.
- 6. Chet el davlatlarida agroservis subyektlarini tashkil etilishi va faoliyati.

- **1. Qishloq xo'jaligida servis tizimi, uning mohiyati, zarurligi va ahamiyati**
- Respublikada qishloq xo'jalik mahsulotlarini barcha talablarni to'liq qondiraoladigan darajada ularni sifatli qilib ishlab chiqarish, ularni istemolchilarga sifatli holda yetkazib berish uchun tarmoqda bozor iqtisodiyoti talablariga to'liq javob bera oladigan servisni barpo etish talab etiladi. Tarmoqda servisni ta'minlash uchun servis sub'ektlarini tashkil etish zarur. Bu subyektlar qishloq xo'jalik korxonalariga talab etilgan davrda barcha turdagi ishlarni va xizmatlarni sifatli qilib vaqtida bajarishi lozim.

- Shuni e'tiborga olgan holda Respublika qishloq xo'jalik korxonalariga barcha turdagi xizmatlarni bajarilishini ta'minlash maqsadida infratuzilma subyektlarini tashkil etishga va ularning faoliyatlarini rivojlantirish maqsadida Respublika Prezidentining Farmonlari va Vazirlar Mahkamasining quyidagi qarorlari qabul qilingan:
- 1) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006 yil 11 yanvardagi "Meva-sabzavotchilik va uzumchilik sohasida isloh qilish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-255-sonli qarori;

- 2) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008 yil 7 apreldagi "Qishloq xo'jaligi mashinasozligini modernizatsiyalash va rivojlantirishning chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-247- sonli qarori;
- 3) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 17 apreldagi "O'zbekiston Respublikasida 2006-2011 yillarda xizmat ko'rsatish va servis sohasini rivojlantirishni jadallashtirish to'g'risida"gi 325-sonli qarori;
- 4) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2008 yil 14 noyabrdagi "2009 yilda qishloq xo'jaligi texnikalarini ishlab chiqarish va sotishning asosiy parametrlari to'g'risida"gi 247-sonli qarori va boshqalar.

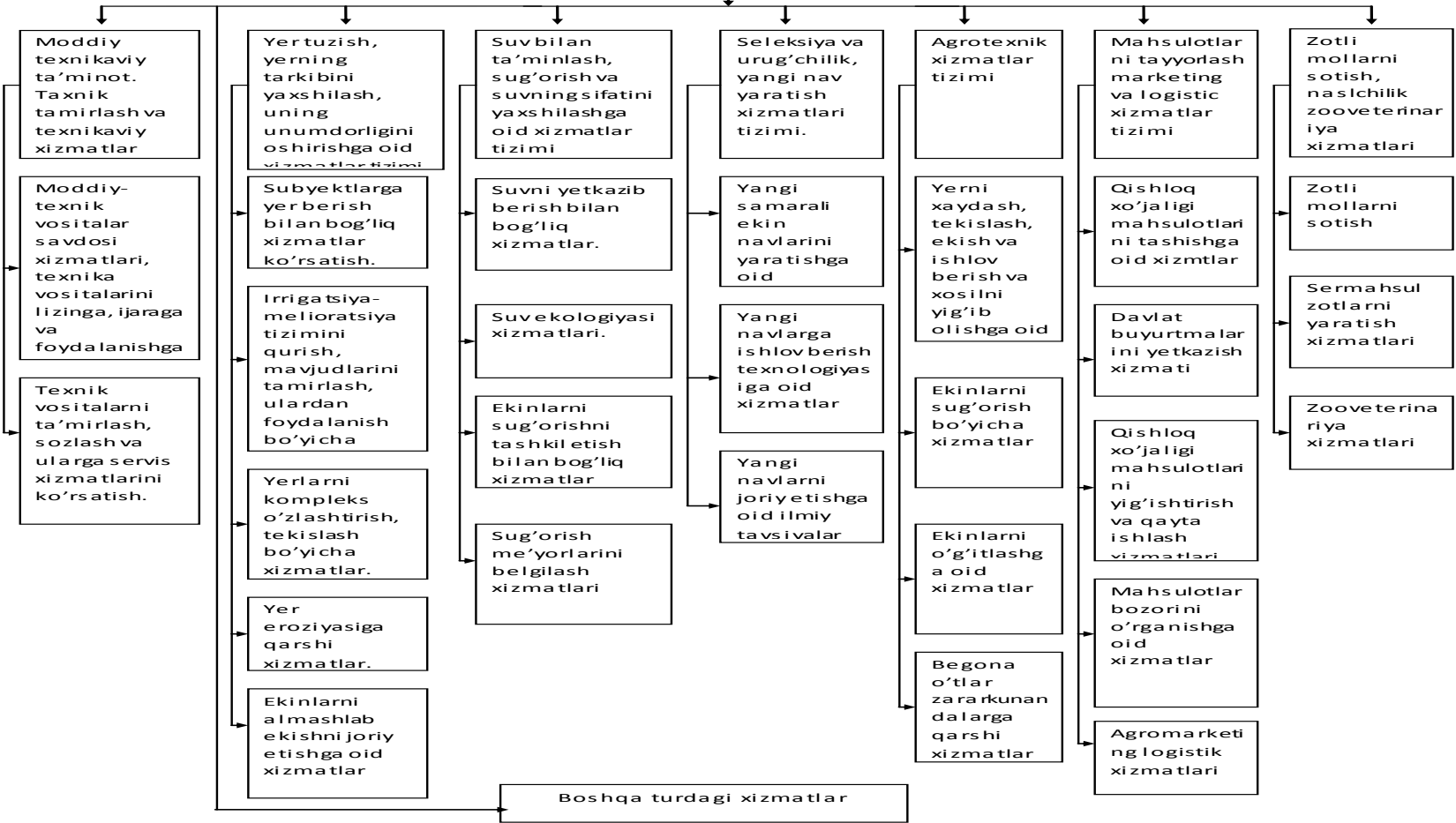
- 2. Qishloq xo'jaligida servisni ta'minlaydigan infratuzilma tizimi va uning tarkibi
-
- Qishloq xo'jaligini yanada rivojlantirish uning samaradorligini yuksaltirishda infratuzilmaning ahamiyati nihoyatda ulkan. Shunday ekan tarmoqda shunday infratuzilmani barpo etish kerakki, u tarmoqda amalga oshiriladigan barcha munosabatlarni qonun doirasida sifatli bajarilishini taminlashi lozim. "Bu juda muhim jarayon. Infrastrukturani birdaniga yaratib bo'lmaydi.

Qishloq xo'jaligidagi infratuzilma xizmatlari tizimi

11.2.1 - chizma

Xizmat ko'rsatish sohalari

Ishlab chiqarishga oid xizmatlar tizimi



- 3. Tarmoqdagi infratuzilma subyektlarini hamda faoliyatini rivojlanishini va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatgichlar tizimi, ularni aniqlash tartibi.

-

Qibatida mahsulot tannarxini pasayishiga erishiladi. Ishlab chiqariladigan raqobatbardosh mahsulot miqdori oshib, ularning sifati yaxshilanadi. Ularni istamolchilarga qulay usullarda sotish oqibatida tushumi ko'payadi. Shuning natijasida foyda summasi ko'payadi. Bu o'z navbatida davlatning, korxonaning manfaati qondirilishini ta'minlab, uning hodimlarini rag'batlantirilishini ta'minlaydi.

.O'g'itlarni yetkazib berish oqibatida tejalgan vaqtni aniqlash maqsadida fermerlar barcha o'g'itlarni o'zlari tashigandagi sarflangan kishi kunlarini (vaqtni) hamda sarflagan mablag'ini so'ngra kimyoviy vositalarni tashib va ekin maydonlariga solib beruvchilar sarflagan kishi kunlarini va pul sarflarini aniqlash lozim. Aniqlangan raqamlardan bir-birini ayrish yo'li bilan ular o'rtasidagi farq aniqlanadi. Buning uchun quyidagi formuladan foydalanish lozim.

$$T_v(T_s) = F_{XX} - KV_{TSX}$$

Bunda:

$T_v(T_s)$ -tejalgan vaqt k/k, mablag' ming so'm;

F_{XX} -fermer xo'jaliklarining o'g'itlarni tashish va solish uchun sarflagan vaqti (k/k), xarajati (ming so'mda);

KV_{TSX} -kimyoviy vositalarni etkazib beruvchi tashkilotlarning shu tadbirga mehmatalari (k/k) va mablag' (ming so'm) sarfi.

- 4. Infratuzilma subyektlari, ularning faoliyatini hozirgi holati va qishloq xo'jaligining rivojlanishi
- Iste'molchilarning qishloq xo'jalik mahsulotlariga bo'lgan talabi yil sayin oshib bormoqda. Bunday hol qishloq xo'jaligi barqaror rivojlanishini taqozo etmoqda... Xayotimizni yaxshilash, aholini turmush darajasini ko'tarish, iqtisodiyotimizning samaradorligini oshirish xalqimizni boqish, istiqbolimizni rejalash-xullas, qanday muammo, qanday masalani ko'rmaylik ularning aksariyati birinchi navbatda qishloq xo'jaligiga borib taqaladi. Mana shuning uchun ham modomiki, faravon hayot ko'rmoqchi ekanmiz, oldimizga xalq turmushini yaxshilash maqsadini qo'ygan ekanmiz, qishloq xo'jaligini rivojlantirishimiz zarur".

- Lekin hozirgi davrda yuqorida ta'kidlanganidek, servis subyektlarining rivojlanishi ularning faoliyatlarini yuksalishi, shuning asosida qishloq xo'jaligining ham yuksalishi talab darajasiga nisbatan pastroq. Bunga quyidagilar salbiy ta'sir ko'rsatmoqda:
- Infratuzilma subyektlari yetarli darajada bilimli, malakali, yuksak ma'naviyatga ega bo'lgan kadrlar bilan ta'minlanmagan, faoliyat ko'rastayotgan rahbar va mutaxasislarning malakasini oshirish ham talabga to'liq javob beraolmaydi;
- Mavjud servis subyektlari o'z faoliyatlarini samarali yuritish uchun bino, inshootlar, ishlab chiqarish vositalari hamda mablag' bilan to'liq ta'minlanmagan;

- 5. Qishloq xo'jaligida infratuzilma subyektlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirish masalalari.
- Kelajakda qishloq xo'jaligida ekilayotgan ekinlarning xosildorligi, chorva xayvonlarining maxsuldorligi yanada oshishi zarur. Buning uchun amalga oshiriladigan barcha agrotexnik va zootexnik tadbirlarni vaqtida sifatli qilib amalga oshirish lozim. Shuning bilan birgalikda, yetishtirilgan mahsulotlarni vaqtida, sifatli qilib yig'ishtirib olib, tashish, imkoniyat darajasida qayta ishlab, saqlash, iste'molchilarga yetkazib berish talab etiladi.

- Barcha yo'nalishdagi infratuzilma subyektlarini faoliyatlarini maqsadga muvofiq ravishda to'g'ri tashkil etish hamda samarali bajarish uchun bilimdon, malakali kadrlarni barcha turdagi bilim yurtlariga tizimli tayorlashga ham alohida e'tibor berish zarur. Shuning bilan birgalikda servis subyektlarida faoliyat ko'rsatayotgan raxbar va mutaxassislarning bilim va malakalarini bozor iqtisodiyoti talablariga yetarli darajada javob beraoladigan darajada qayta o'qitish va malakalarini oshirish masalalariga ham katta e'tibor berish zarur.

- 6. Chet el davlatlarida agroservis subyektlarini tashkil etilishi va faoliyati.
- Yer kurrasidagi davlatlar 2006-2007 qishloq xo'jalik yilida 9,6 mlrdga yaqin yerlardan foydalangan holda 1569,3 mln tonna don, 21,6 mln tonna paxta tolasi, 269,2 mln tonna go'sht, 674,6 mln tonna sut va turli miqdordagi boshqa mahsulotlarni yetishtirganlar. Shu mahsulotlarni ishlab chiqarish, yig'ishtirib olish, qayta ishlash, saqlash hamda ularni sifatli holda iste'molchilarga yetkazib berish jarayonlarida turlicha xizmatlarni bajaruvchi subyektlar tashkil etilgan va ular samarali faoliyat ko'rsatmoqdalar.

**E'TIBORLARINGIZ UCHUN
RAHMAT!**